

Περί «λίστών» για τα ΑΕΙ:

Κριτήρια, οφέλη και σκοπιμότητες

Πρόσφατα είδαν το φως της δημοσιότητας στοιχεία της “λίστας της Σαγκάης” για τα ΑΕΙ σε έγκριτες ελληνικές εφημερίδες με τίτλους και σχόλια αρνητικά για την ποιότητα και το επίπεδο των ελληνικών ΑΕΙ, όπως “ΑΕΙ χαμηλού επιπέδου” ή “κάτω από τη βάση τα ελληνικά ΑΕΙ”. Εικόνα διόλου κολακευτική για τα δημόσια Πανεπιστήμια της χώρας και πολύ μακριά από την αλήθεια και το πραγματικό επίπεδο σπουδών και έρευνας που υλοποιούν τα Ελληνικά Πανεπιστήμια. Οι πιο γνωστές “λίστες” κατάταξης των Πανεπιστημίων (University Ranking Systems) είναι:

1. Το σύστημα “Academic Ranking of World Universities” (ARWU), γνωστό ως λίστα της Σαγκάης (Shanghai ranking), το οποίο συντάσσεται με την ευθύνη του Πανεπιστημίου Jiatong της Σαγκάης. Βασικά κριτήρια αποτελούν το επίπεδο σπουδών και η ποιότητα των Τμημάτων που εκτιμώνται από διάφορους συντελεστές βαρύτητας, όπως βραβεία, μετάλλια, Νόμπελ και υψηλού κύρους επιστημονικές δημοσιεύσεις από το εκπαιδευτικό και ερευνητικό προσωπικό, καθώς και από τους αποφοίτους των Ιδρυμάτων. Το σύστημα ARWU κατατάσσει τα 500 καλύτερα Πανεπιστήμια από 1200 επιλεγμένα από όλον τον κόσμο.
2. Το σύστημα “CHE Excellence Ranking” οργανώνεται από το ανεξάρτητο κέντρο CHE Center for Higher Education Development για τις επιστήμες της Βιολογίας, της Χημείας, της Οικονομίας, των Μαθηματικών, της Φυσικής, των Πολιτικών επιστημών και της Φιλολογίας. Βασικά κριτήριά του αποτελούν η ποιότητα σπουδών, τα ερευνητικά επιτεύγματα, οι υποδομές και κυρίως οι απόψεις των αποφοίτων για τις Σχολές που αποφοίτησαν. Απευθύνεται κυρίως σε αποφοίτους αγγλόφωνων Ιδρυμάτων.
3. Το σύστημα “QS World University Rankings” οργανώνεται από τον ανεξάρτητο Οργανισμό Times Higher Education –QS World University Rankings και ασχολείται με την κατάταξη 700 επιλεγμένων μεγάλων Πανεπιστημίων. Βασικά κριτήρια αποτελούν ερωτηματολόγια που απευθύνονται σ’ έναν μεγάλο αριθμό αποφοίτων και εκπαιδευτικών (αγγλόφωνων), καθώς και ερευνητικές επιτυχίες, όπως αυτές προκύπτουν από τράπεζες δεδομένων.
4. Το σύστημα “QS Stars” οργανώνεται από ανεξάρτητη εταιρεία. Βασικά κριτήρια είναι η ποιότητα στην έρευνα και τη διδασκαλία, η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων, οι υποδομές, η διεθνοποίηση, η καινοτομία και μεταφορά τεχνογνωσίας, καθώς και η ενασχόληση με τη διά Βίου εκπαίδευση.
5. Το σύστημα “High Impact Universities” οργανώνεται από ένα ανεξάρτητο δίκτυο ερευνητών της Αυστραλίας. Στην κατάταξη δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους συντελεστές απήχησης των ερευνητικών δημοσιεύσεων, καθώς και στον συντελεστή ερευνητικής ποιότητας H-index (συντελεστής Hirsch) του προσωπικού των Ιδρυμάτων.

6. Το σύστημα “Leiden Ranking” οργανώνεται από το Κέντρο Σπουδών της Επιστήμης και Τεχνολογίας (CWTS) του Πανεπιστημίου Leiden. Η αξιολόγηση αφορά 500 Πανεπιστήμια από όλον τον κόσμο και έχει βασικά κριτήρια την ποιότητα στην έρευνα και την ερευνητική συνεργασία μεταξύ των Ιδρυμάτων.

Παράλληλα, διάφορα Ιδρύματα στον κόσμο και άλλοι ανεξάρτητοι οργανισμοί οργανώνουν λίστες κατάταξης των Ιδρυμάτων: όπως το SCImago Institutions Rankings (SIR) από την Ισπανία, το Professional Classification of Higher Education (PCHE – CEOS) από τη Γαλλία και το Διεπιστημονικό Δίκτυο Πολιτικών Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΠΑΕ) από την Ελλάδα κ.ά.

Όπως φαίνεται από την παραπάνω σύντομη παρουσίαση των πιο σημαντικών συστημάτων αξιολόγησης, υφίσταται μια σειρά προβλημάτων αξιοπιστίας, όπως τα κριτήρια και οι συντελεστές βαρύτητας που χρησιμοποιεί το κάθε σύστημα. Επιλέγοντας τα κριτήρια και τους συντελεστές βαρύτητας τους, αυτόματα καθορίζεται και ρυθμίζεται η σειρά κατάταξης των Πανεπιστημίων.

Τα προβλήματα αυτά απασχολούν όλα τα υφιστάμενα συστήματα κατάταξης. Σε πρόσφατο συμπόσιο στις 27 Ιουνίου 2012 στις Βρυξέλλες με θέμα: “The future of University Rankings: Europe in a Global Context” ανέκυψε και το θέμα της αξιοπιστίας των τραπεζών επιστημονικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται, αλλά και της πληρότητάς τους ως προς τα δεδομένα και την επικαιροποίηση αυτών. Πρόβλημα αποτελεί και η κατάταξη Πανεπιστημίων με διαφορετική οργάνωση Σχολών και επιστημονικών αντικειμένων. Τέλος, προβληματισμό προκαλεί η φιλοδοξία πολλών νέων ανεξάρτητων οργανισμών να ιδρύσουν νέα συστήματα Ranking σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, όπως για παράδειγμα η Γερμανία, η Πολωνία, η Ρωσία, η Ισπανία, το Ουζμπεκιστάν κ.ά. Κοινός στόχος είναι η προβολή των Ιδρυμάτων κάθε χώρας για την προσέλκυση μεριδίου από τα 3-4 εκατομμύρια φοιτητών που σπουδάζουν σε Ιδρύματα εκτός της χώρας καταγωγής τους.

Τα περισσότερα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια εκτιμούν ότι με τα συστήματα ARWU του Πανεπιστημίου Jiatong της Σαγκάης και QS του οργανισμού Times Higher Education ευνοούνται κατά κύριο λόγο ιδιαίτερα τα Αγγλικά, τα Αμερικάνικα, καθώς επίσης και τα Κινέζικα Πανεπιστήμια. Τα κριτήρια, οι συντελεστές βαρύτητας και οι τράπεζες δεδομένων που χρησιμοποιούνται, καθορίζουν απόλυτα και αυθαίρετα για πολλούς ειδικούς τη σειρά κατάταξης. Τα δύο παραπάνω συστήματα επιλέγουν προς αξιολόγηση μόνο τα δύο μεγαλύτερα Ιδρύματα της Ελλάδας, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Τα άλλα Πανεπιστήμια αποκλείονται εξ αρχής από την αξιολόγηση λόγω του μικρού μεγέθους τους και όχι λόγω του ακαδημαϊκού επιπέδου τους. Όσον αφορά τα συστήματα Ranking, τα οποία επιλέγουν προς αξιολόγηση και άλλα ελληνικά Πανεπιστήμια, όπως π.χ. το σύστημα Leiden η σειρά κατάταξης για τα ελληνικά Πανεπιστήμια είναι: ΑΠΘ, Πανεπιστήμιο Πατρών, ΕΚΠΑ, ΕΜΠ, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, τα οποία ανήκουν στο 5% και ακολουθούν τα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας, Οικονομικό Αθηνών, Πολυτεχνείο Κρήτης, Μακεδονίας, Πειραιά και Γεωπονικό τα οποία κατατάσσονται στο 10% των καλύτερων Ιδρυμάτων.

Το Διεπιστημονικό Δίκτυο Πολιτικών Ανώτατης Εκπαίδευσης, κάνοντας χρήση για το 2011 και 2012 των στοιχείων από το webometrics. info του ισπανικού συστήματος των World

Ranking Universities, τοποθετεί δέκα ελληνικά πανεπιστήμια από ένα σύνολο 20.372 (2012) Ιδρυμάτων στο 5% των καλύτερων πανεπιστημίων του κόσμου.

Θα αποτελούσε σημαντική παράλειψη να μην αναφερθεί το «ελληνικό παράδοξο», όπως αποκαλείται από τους κύκλους των Βρυξελλών, το γεγονός, δηλαδή, των σημαντικών επιτυχιών στην έρευνα των επιστημόνων από τα Ελληνικά Πανεπιστήμια. Οι επιτυχίες αυτές είναι πέρα και πολύ πάνω από τα πληθυσμιακά και οικονομικά δεδομένα της χώρας, στην οποία το 90% της έρευνας υλοποιείται από τα Πανεπιστήμια.

Όλα αυτά τα στοιχεία σε συνδυασμό με την εξωτερική αξιολόγηση των Τμημάτων των ελληνικών ΑΕΙ, για όσα Τμήματα αυτή κατέστη δυνατόν να ολοκληρωθεί λόγω των προβλημάτων λειτουργίας της ΑΔΙΠ, καταδεικνύουν ότι τα ελληνικά πανεπιστήμια παρά τα προβλήματα υποχρηματοδότησης παραμένουν όρθια, προσφέροντας υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο. Τα Πανεπιστήμια λειτουργούν παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα τελευταία δύο χρόνια με τις αλλαγές στο θεσμικό και διοικητικό τους επίπεδο. Για να γίνουν κατανοητές οι συνθήκες λειτουργίας των ελληνικών ΑΕΙ παραθέτομαι το εξής παράδειγμα: Το Πανεπιστήμιο του Illinois πρόσφατα ενίσχυσε μία ερευνητική του ομάδα με την αγορά ενός ηλεκτρονικού-υπολογιστικού συστήματος για τη διερεύνηση δύο φυσικών φαινομένων αξίας 188 εκ. δολαρίων. Με το ποσό αυτό σήμερα καλύπτεται η συνολική εκπαιδευτική και ερευνητική λειτουργία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ή του Πανεπιστημίου Κρήτης ή του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης για 15 χρόνια.

Η λειτουργία της ΑΔΙΠ με την άμεση ολοκλήρωση της αξιολόγησης όλων των Τμημάτων και τη συμμετοχή τους σε ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο αξιολόγησης των Πανεπιστημίων ανά επιστημονικό αντικείμενο αποτελεί μια αξιόπιστη λύση, πέραν από όποιες σκοπιμότητες και συγκρούσεις στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των μεγάλων οικονομικών συμφερόντων.

Τριαντάφυλλος Αλμπάνης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Πρύτανης